

Сонячна машина (стислий переказ)

Володимир Винниченко

Доля роману "Сонячна машина" була трагічною. В. Винниченко написав його в Німеччині, намагаючись дати світові "візитну картку" української літератури. Але на батьківщині надрукування роману було пов'язано з великими труднощами, а критика зустріла його вороже.

Починалися тридцяті роки – час репресій справжніх митців, час панування вульгарно-соціологічної критики. Роман мав великий успіх, але між першим та другим друком пройшло півстоліття.

Дія роману відбувається у 80-ті роки ХХ століття. Останні обіднілі аристократи, всесвітній та всемогутній капітал, таємний та трохи комічний ІНАРАК – революційна організація – і, як у багатьох фантастичних творах, учений, що захоплений винаходом засобу, який урятує людство.

Інтрига роману заплутана. Тут і кохання, і аристократичні претензії, і революційне підпілля, і пошуки "морального вседозволення". Але у фантастичній обгортці легко впізнати післяреволюційну бурхливу реальність України та Росії.

Винниченко, змальовуючи характерні для різних прошарків суспільства типи, не дуже оптимістично дивиться на маси. З появою сонячної машини, яка забезпечує даровим хлібом, люди забувають про все: працю, обов'язки, прагнення. Натовп безчинствує, і це дуже схоже на перші часи після революції.

У той час, коли свідомо частина людей бореться й гине, інші живуть за девізом: усе можна! Хапай!

Люди кидають роботу, їдять сонячний хліб, радісно співають і танцюють (крім всього іншого сонячний хліб мав властивості легких наркотиків і людина занурювалася в стан близький до ейфорії). Старий суспільний лад загинув, вже нема ні експлуататорів, ні експлуатованих, стоїть промисловість, нема світла, води, каналізації, транспортного сполучення

Виразно даний образ ученого, який першим зрозумів небезпеку свого витвору, але в техніці бачить не ворога і не панацею, а лише засіб полегшення життя. Саме Рудольф Штор допомагає повернути людей до праці. І, несподівано, з іншого боку до того ж висновку приходять володар Всесвітнього банку Мертенс. Спочатку випробувавши всі засоби, щоб знищити машину та її винахідника, він потім бере у свої руки організацію праці й порядку.

Політичні погляди автора, передбачення розвитку радянського суспільства в напрямку насильства над революцією, неприйняття ленінізму як політичної доктрини – усе це обумовило розгромну критику роману та більш ніж п'ятдесятирічне забуття автора. Історія повернула в інше русло, і тепер твори Винниченка стають природною частиною української літератури, з якої були силоміць виключені.